

Ruimtelijke Adaptatie en het HBO

Paul van Eijk & Theo de Bruijn 19 januari 2017

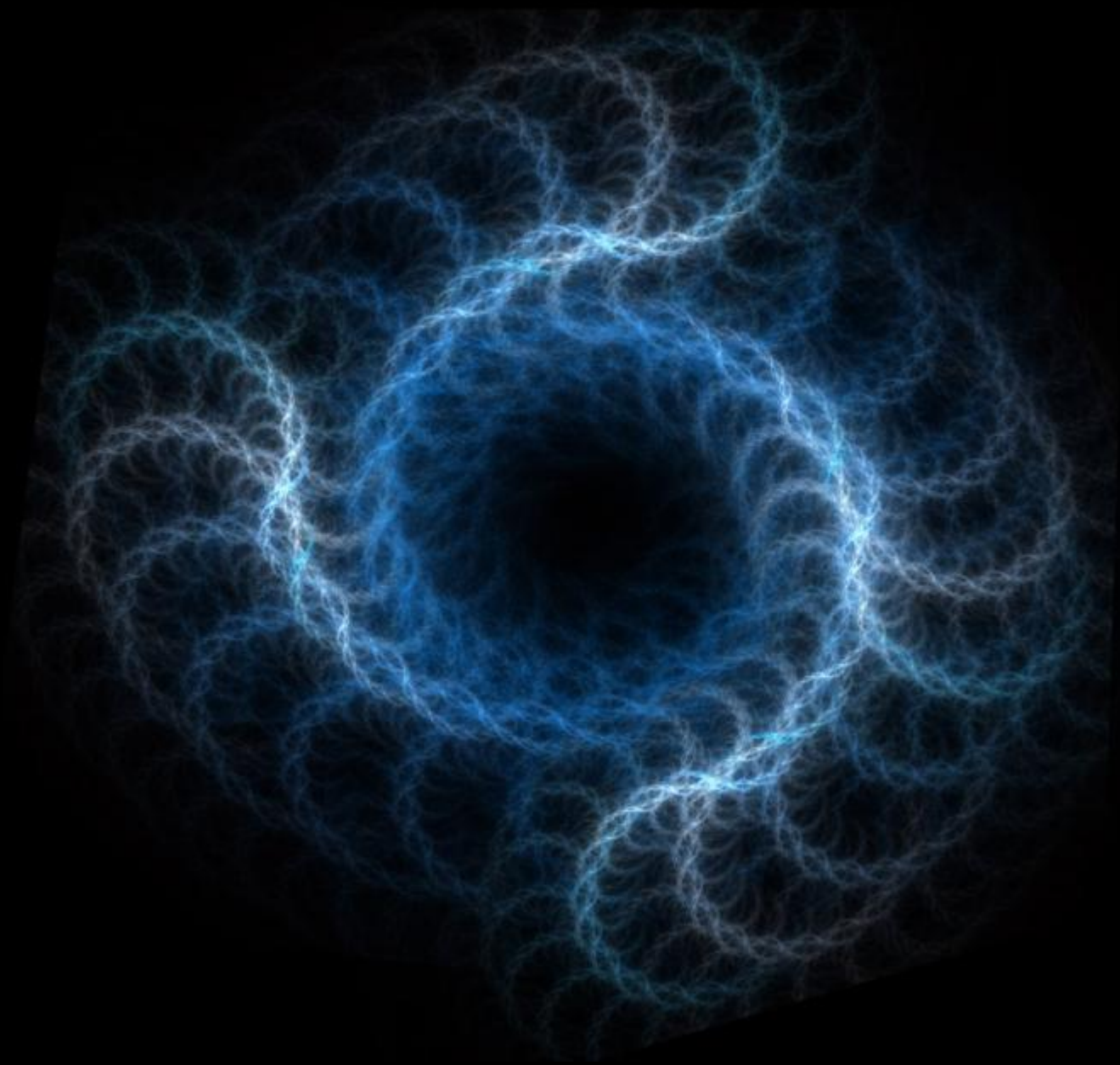
Programma

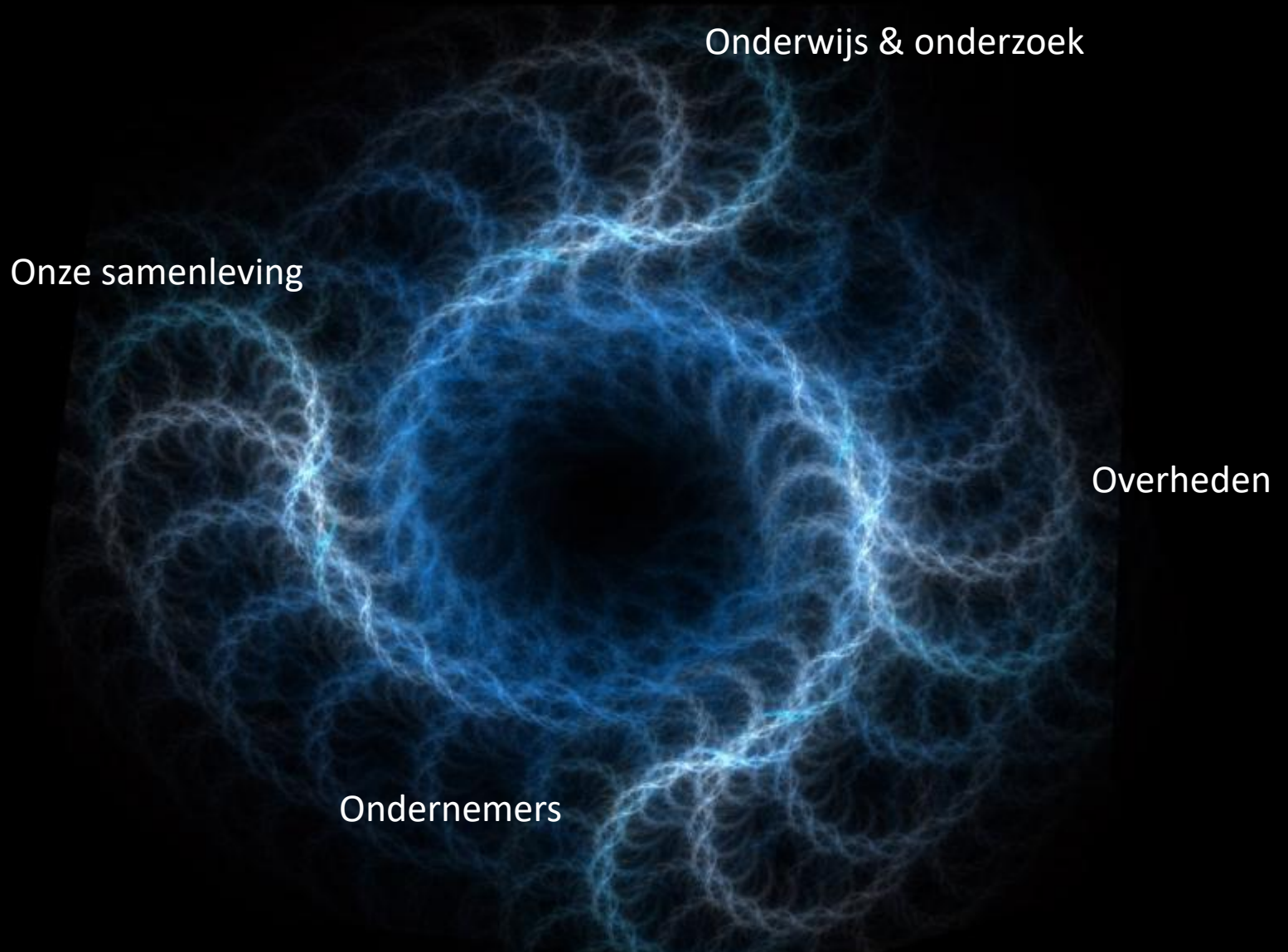
Quadruple helix?

KAR Paul van Eijk

KAS Theo de Bruijn

RA Kahoot.it

Bronnen:

www.sabeerhassan.wordpress.com/2013/01/20/quadruple-helix-dna-seen-in-human-cells/

www.nature.com/nchem/journal/v5/n3/full/nchem.1548.html

(A)QUADRUPLE HELIX

‘Innovation gap’ verkleinen door:

- moving towards Quadruple Helix models as new paradigm to all levels of government
- verschuiving naar systematisch open innovatiebeleid
- gebruiker centraal via coproducties met oa consumenten, klanten en bewoners
- a significant *culture change* van publieke en private partijen (adaptief vermogen!!)
- transdisciplinair leren (boundary crossing)

Bronnen:

www.cliqproject.eu/en/products/research/quadruple_helix_research/?id=127

www.awti.nl/upload/documents/tinymce/Verslag-AWT-symposium-Quadruple-Helix-en-Innovatiebeleid.pdf

portfolio KAR-onderzoeksprogramma lectoraat SWS

Evaluaties klimaatinnovaties (stedelijke)
watersystemen met oa drones
Participatieve monitoring

Water in het DNA van onze cultuur!!

LIVING WATER LABS:

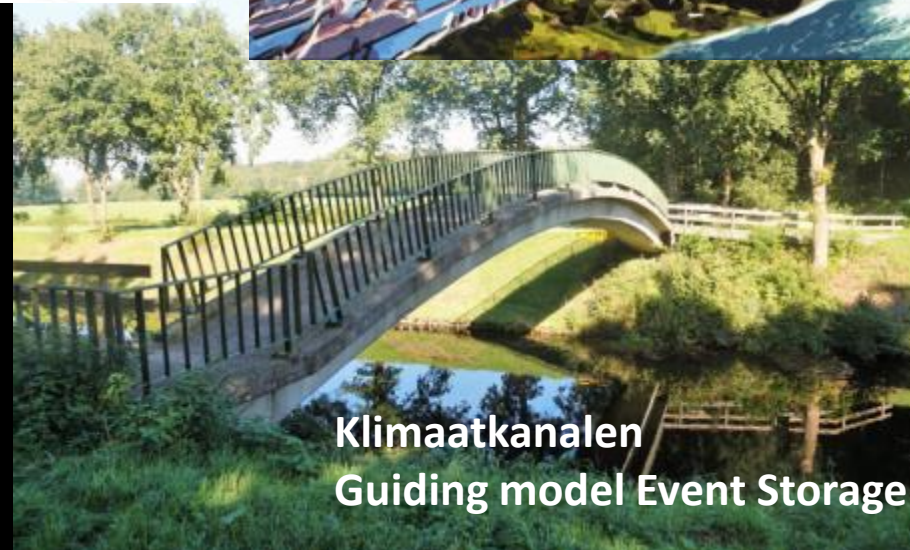
Better Wetter RAAK Publiek

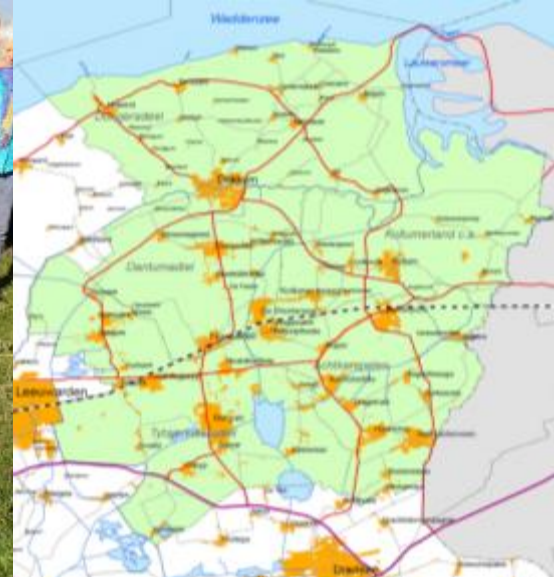
Climate Impact Assessment

Achteroeverconcept
Wieringermeer

Klimaatkanalen
Guiding model Event Storage

Be WeLL

In welke mate dragen innovaties in het watersysteem bij aan de circulaire economische ontwikkeling van het gebied in Noordoost Fryslân?

Better Wetter: naar een Toekomstbestendig Watersysteem in Noordoost Fryslân Prijsvraag Future Scapin

DE KANALENKAART VAN NEDERLAND

Klimaatkanalen:

- 6500 km kanaal in NL
- 40% niet bevaarbaar
- Opvang piekberging?
- Adaptatie in ruimte en tijd?

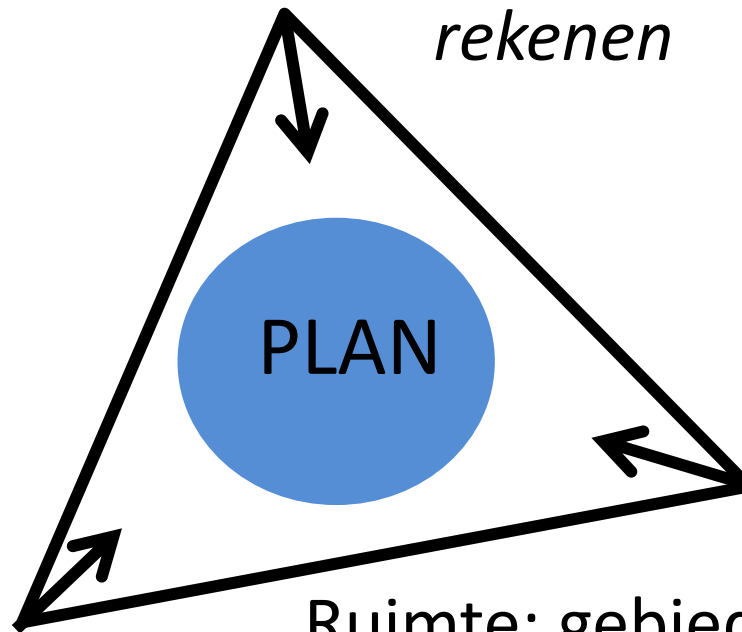
Wetterskip/VHL/KCNL/CAS

Technisch: brongericht

rekenen

Ruimte: gebiedsgericht

tekenen

Maatschappelijk:

actorgericht *bespreken*

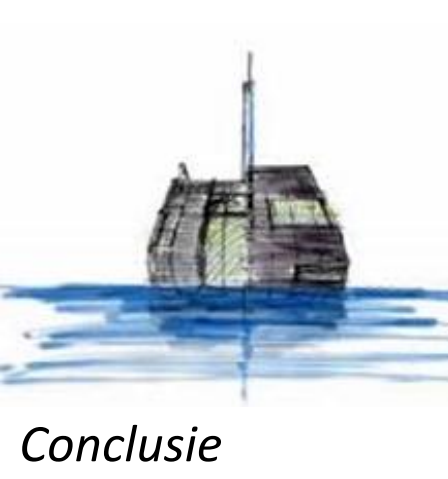

Lagenbenadering

Fuseer belangen

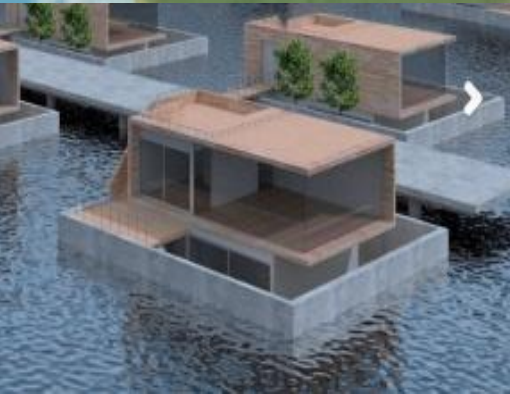
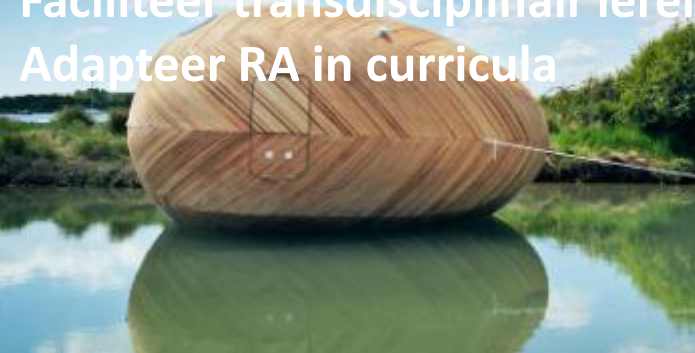

<https://www.facebook.com/Lectoraat-Sustainable-Water-Systems>

Conclusie

Verklein innovation gap door:
Van tri naar quadruple helix 4Os
Faciliteer transdisciplinair leren
Adapteer RA in curricula

studentenhuisvesting

Kom
verder

KlimaatActieve Stad

verbinden HBO en beroepspraktijk

The KAS logo graphic, consisting of a thick grey horizontal bar above the letters "KAS" in a large, bold, grey, sans-serif font.

KAS

de KlimaatActieve Stad

Theo de Bruijn

19 januari 2017

Kom
verder

Urban Studies

Bestuurskunde en Ruimtelijke Ontwikkeling

Gezamenlijke propedeuse

Samenwerking werkveld

Urban Professionals over
hun werk

Toekomstbestendige Stad

Internationaal karakter

Living Technology

Proeflesdag

Meeloopdag

Interessante sites, video's
en boeken

Bedrijfskunde MER

Bestuurskunde/Urban Studies

HBO - Rechten

Integrale Veiligheidskunde

Master of Urban & Area
Development

Ruimtelijke Ontwikkeling /
Stedenbouwkundig
Ontwerpen

Ruimtelijke Ontwikkeling /

Onze opleidingen en
cursussen →

Contact

> Bestuurskunde en Ruimtelijke Ontwikkeling

Bestuurskunde en Ruimtelijke Ontwikkeling

De samenleving verandert snel. Dat heeft effect op de manier waarop we samenleven. Het nieuwe werken, vergrijzing, leegstand en klimaatverandering zijn voorbeelden van maatschappelijke vraagstukken die nieuwe oplossingen nodig hebben. Hoe vergroten we bijvoorbeeld de leefbaarheid en sociale veiligheid in een wijk? Hoe helpen we bij het realiseren van eigen initiatieven van bewoners? En hoe zorgen we ervoor dat we omschakelen naar een duurzame energievoorziening? Bij de opleidingen [Bestuurskunde](#) en [Ruimtelijke Ontwikkeling](#) (RO), de 'Urban Studies', leer je hoe onze omgeving bestuurd, gevormd, gepland en ontworpen kan worden. Binnen RO kun je uit twee studierichtingen kiezen: [Ruimtelijke Ordening en Planologie](#) en [Stedenbouwkundig Ontwerpen](#).

Je wordt bij [Bestuurskunde](#) breed opgeleid tot een nieuw type specialist: een urban professional die het vak beheerst en die de verbinding kan maken tussen burgers, politiek, ondernemers, bestuur, beleid en ontwerp. Een professional die weet dat samenwerken essentieel is om goede antwoorden te vinden op actuele vraagstukken. Vanaf het eerste gezamenlijke propedeusejaar werk je samen met studenten van beide opleidingen en later ook van de twee studieroutes. Zo leer je breder te kijken. Dat helpt je om tot nieuwe ideeën en oplossingen te komen voor de bestuurlijke en ruimtelijke vraagstukken van morgen. Ook leer je hoe je hierbij sociaal-maatschappelijke, economische én duurzaamheidsaspecten meeneemt.

Meer weten?

Kijk voor meer info bij de opleidingen [Bestuurskunde](#) en [Ruimtelijke Ontwikkeling](#) (RO), kom naar [Saxion Open](#) in maart of meld je aan voor de [proeflesdag](#)!

Weten hoe het nu echt is om bij Saxion te studeren? In [deze video](#) geven Saxion-studenten Damon, Kimberly, Niels en Sharona hun eerlijke mening.

Urban Studies kwartier!

INNOVA DOCK

Honours Programma C...

Saxion Changing Cities

'urban professionals aa...

Lector Duurzame Leefomgeving

IAA
Architecten
Stedenbouw en Landschap

Partner / directeur Stedenbouw en Landschap

Lid Raad van Commissarissen

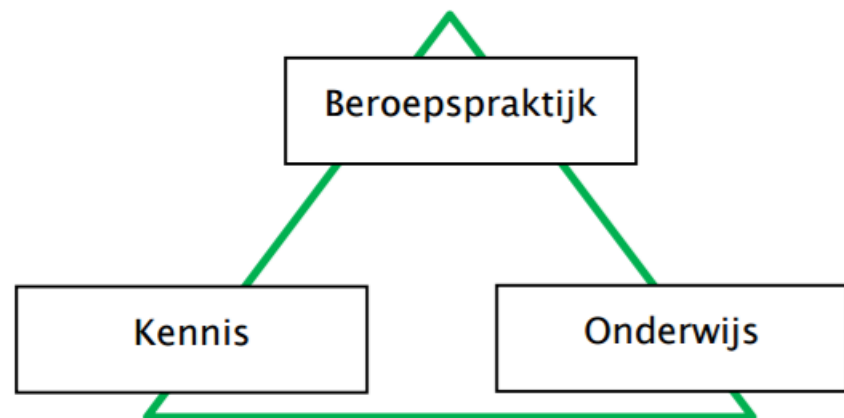
Lid Raad van Toezicht

Bestuurskundige, werkzaam in gebiedsontwikkeling en stedenbouw, met name geïnteresseerd in samenwerking tussen publieke en private partijen, in relatie tot maatschappelijke opgaven

Van opleidingsinstituut naar kennisinstelling

- *“Praktijkgericht onderzoeken is integraal opgenomen in het onderwijs. Met dit ‘onderzoekend onderwijs’ leiden we ‘doeners met denkkraft’ op.”*
- Praktijkgericht onderzoek vanuit een onderzoeksagenda die ism werkveld is opgesteld
- Rondom urgente maatschappelijke vragen

Kom
verder

Professionals van morgen

BLOGS 8 SEPTEMBER 2016 • SJORS DE VRIES

DELEN

De energietransitie: dé ruimtelijke opgave met stip

De snelheid van en draagvlak voor de energietransitie wordt in hoge mate bepaald door kennis en competenties in het ruimtelijk domein.

Kom
verder

URBAN STUDIES

Klimaat en energie

Smart cities

Inclusieve stad

Transformatie &
transitie

Wat kenmerkt de beweging?

KAS ondersteunt...

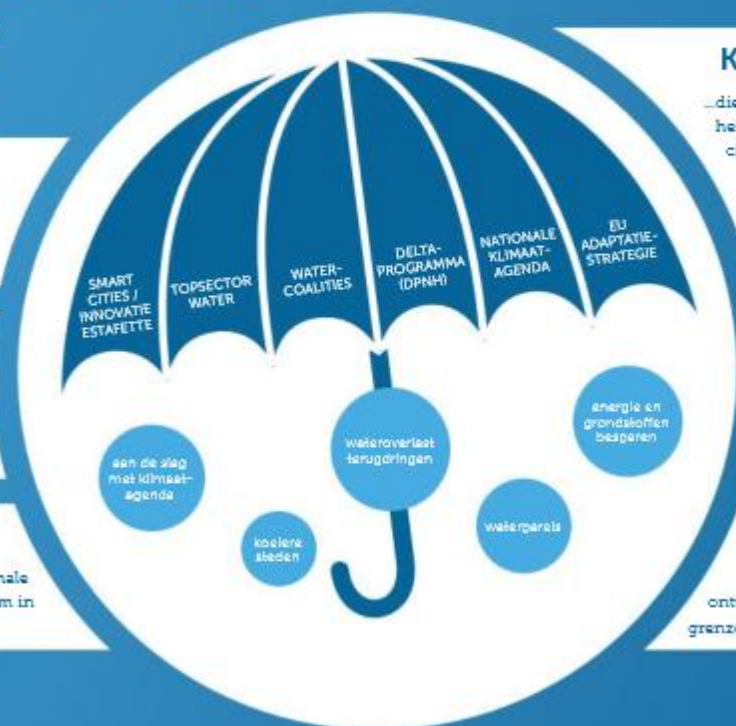
...lokale initiatieven waarbij de stad zich aanpast aan een veranderend klimaat en daar actief op inzet.

KAS experimenteert...

...met nieuwe bestuurlijke arrangementen en samenwerkingsvormen waarin iedere partij bijdraagt aan een deel van de oplossing. Dit vraagt flexibiliteit van overheden. Individuen maken daarbij het verschil.

KAS verbindt...

...de Europese Klimaatprogramma en de nationale klimaatagenda met lokale opgaven en zet ze om in concrete initiatieven.

KAS koppelt lokale initiatieven...

...die oplossingen bieden voor maatschappelijke opgaven op het gebied van klimaat, duurzame energie, afval/biomassa, circulaire economie, recreatie, groene groei, mobiliteit en ondernemerschap. Denk aan kleine energiecoöperaties, duurzame woningbouw, stadslandbouwprojecten, begroeide daken, NEWaterfabrieken, etc.

KAS is een leerproces...

...waarin waterschappen en gemeenten samen met de inwoners en gebruikers van de stad lessen trekken uit succesvolle, maar ook uit minder fortuinlijke initiatieven, ontdekken wat wel en niet werkt, en welke nieuwe samenwerkingen kunnen bijdragen aan de beweging.

KAS benut netwerken...

...om dingen voor elkaar te krijgen en te blijven ontwikkelen en kijkt daarvoor ook buiten de landsgrenzen, zoals in Zweden, Denemarken en Duitsland.

Kom
verder

Projecten

KAS-Projecten

- › Hart van Zuid
- › Kristalbad
- › Energiefabriek
- › Stuwgebieden riolering Hengelo
- › Tuindorpbad
- › Scholen voor Duurzaamheid
- › Nieuw klimaatbestendig stadhuis Almelo
- › Stimuleringsregeling Groene Daken
- › Koudewinning Leemslagenplas
- › Stedelijke wateropgave Bornerbroek
- › Stedelijk Waterplan Binnenstad Almelo
- › Kansenskaart bodemenergie
- › De Doorbraak
- › Stadsbeek Enschede
- › Aanleg groene daken Enschede
- › Zweringbeekpark
- › 't Bijvank en Velve-Lindenhof
- › Wadi's Enschede

Living Lab helpt Overijssel met klimaatopgave

We staan voor een grote opgave ons land bestand te maken tegen de veranderingen in het klimaat. De provincie Overijssel krijgt daar als eerste steun bij vanuit het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie in de vorm van een Living Lab. Daarbij staat innovatie centraal. Hoe zorg je dat plannen betaalbaar zijn en hoe kun je daarbij slim gebruik maken van bestaande geldstromen en budgetten? Welke technische innovaties kun je inzetten? Op welke nieuwe manieren kun je bewustwording en draagvlak creëren?

Een Living Lab is een onderzoeksomgeving waarbij onderzoek en innovatie samengaan op basis van co-creatie en participatief ontwerpen. In een bestaande context, bijvoorbeeld een wijk, stad of regio, werken publieke en private partijen samen aan ruimtelijke projecten; van idee tot ontwerp, van plan tot uitvoering. Leren van elkaar staat daarbij centraal. Het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie wil deze manier van samenwerken stimuleren, omdat het de enige manier is om vanaf 2020 volledig klimaatbestendig te bouwen en beheren. Doel is in 2050 daadwerkelijk bestand te zijn tegen alle uitdagingen van het veranderende klimaat.

Kom
verder

Praktijkgericht onderzoek

Saxionners scoren bij uitreiking van Milieuscriptieprijs

Leonie Weima heeft de Rachel Carson Milieuscriptieprijs gewonnen. Robin Wientjes eindigde als tweede. Deze scriptieprijs wordt uitgereikt door de landelijke Vereniging van Milieuprofessionals. Leonie en Robin studeerden dit jaar af aan de Saxion-opleiding Milieukunde.

KLIMAATACTIEVE STADSBEEK ENSCHEDA:

Integrale maatregelen tegen wateroverlast en
hittestress

WATERSCHAP
vechtstromen

BACHELORSCHRIJFTE MILIEUKUNDE
Versie 1.0 definitief
17 juni 2015

Gemeente Enschede

Kom
verder

Uitbouw vanuit een onderzoeksagenda

Student	opdrachtgever	onderwerp
Rick Dijkstra	Witteveen + Bos	afwegingsmodel selectie windturbines
Sanne Hulleman	Eelerwoude	inzet biomassa uit landschapselementen voor energie of grondstoffen
Rowie Klein Swormink	provincie Overijssel	klimaatbestendig maken van agro en food sector
Martijn de Lange	NMO / Waterschap DOD	ontwikkelen en evalueren consumentencampagne voor afkoppelen regenwater
Maarten Schutte	Green Trust Consultancy	ontwikkelen business case voor duurzame energie op verouderd bedrijventerrein
Nick Smit	gemeente Oldenzaal	verkennen kansen voor zonneenergie bij bewoners van de gemeente Oldenzaal
Kai Verswijver	Stichting IJssellandschap	stimuleren duurzame energie bij pachtboerderijen
Serena de Wit	Attika Architecten	CO2 footprint van bouwmaterialen in duurzame woning
Simon Nij Bijvank	Tauw / gemeente Deventer	Integratie van klimaatadaptatie bij de opwaardering van bedrijventerreinen
Marc Smit	Gemeente Arnhem	Verleiden van bewoners tot investeringen in het energiezuinigheid
Student (ROP)	Opdrachtgever	Onderwerp
Ruben Beens	Waterschap DOD	bodemdaling in veengebieden
Thijs de Boer	Rho adviseurs	toepassen Clean Tech bij verduurzamen en energieneutraal maken van binnensteden
Zakaria el Bouzidi	provincie Overijssel	waterveiligheid en ruimtelijke kwaliteit langs de rivieren in Overijssel
Stijn Jager	Energie van Hollandse Bodem	grootschalig drijvend zonnepark
Jesse Lubben	Heidemaatschappij	evaluatie Werkgroep Gemeenschappelijke Duurzame Energie Friesland
Thijs Niemeijer	Provincie Overijssel	toepassen 3 D benadering bij duurzaam renoveren van wijken
Rowin Pielman	gemeente Hardenberg	koppeling asbestverbod, VAB en duurzame energie-opwekking
Rogier Venterink	Eelerwoude	verduurzamen landgoed Den Berg
Hidde de Vries	gemeente Enschede	behoefte aan duurzaamheid bij bewoners van Enschedese buurt Bolhaar
Roos Pronk	Tauw	Nature Based Solutions inzetten voor wateroverlast en hittestress
Ronald Danhuis	Gemeente Dalfsen	Energie-efficiënte Ruimtelijke Ordening: verduurzaming dorpskern Oud Leusen
Noah Schot	Waterschap Vechtstromen	Participatie binnen Klimaatactieve Stad
Jesse Verbeek	Waterschap Vechtstromen	Mogelijkheden van groen binnen Klimaatactieve Stad
Caius Siebelt	Saxion	Warmtenetten en ruimtelijke informatievoorziening
Mark Wennink	For Farmers	Inzetten regionaal beschikbare biomassa als energiebron

Kom
verder

CONSORTIUM in wording

UNIVERSITEIT
TWENTE.

Gemeente Enschede

Ruimtelijke Adaptatie Kahoot.it

- Wificode:
mediaplaza_supernova_hotspot
- Download de App Kahoot.it via de app store
- Vul de Kahoot code in